

5. Полат Е. С. Теория и практика дистанционного обучения : учебное пособие для студентов высш. пед. учебн. заведений / Е. С. Полат, Бухаркина М. Ю., Моисеева М. В. – М. : Издательский центр "Академия", 2004. – 416 с.

Кухаренко Володимир Миколайович

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», професор, кандидат технічних наук
kukharenkovn@gmail.com

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Змішані підходи до навчання виявилися одними з найпопулярніших технологій сьогодення [1], тому що дозволяють скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу.

Слоан Консорціум [2] визначає змішані (гібридні) курси, як результат інтегрування онлайн курсів (30 % – 70 % навчального процесу) з традиційними класними заходами, які були проведені згідно з плановим, педагогічно перевіреним технологічним підходом.

Змішане навчання дуже часто називають гібридним навчанням. Це пов'язано з тим, що змішане навчання акцентує увагу на суто механічному підході до змішування різних форм навчання. Гібрид являє собою поєднання нової, передової, з використанням можливостей ІТ, технології зі старою технологією і формування нового підходу (новації), з урахуванням відомих можливостей старої технології.

Змішане навчання як технологія змін і трансформації не може з'явитися сама по собі. Необхідні додаткові зусилля як з боку викладачів, так і з боку студентів. Подібні революційні моделі змін надають новий імпульс якісного розвитку освіти, вони ефективніші, доступніші, мають персональний підхід і з часом можуть де в чому перевершити традиційні методи.

Змішане навчання дозволяє зробити більше з меншими витратами і відноситься до будь-якого поєднання традиційного та дистанційного навчання, де студент краще контролюється, виконує більше кроків і реалізує індивідуальний шлях навчання. Однак, як зазначають західні педагоги, невміле проектування або використання змішаного навчання може створити дискомфортні умови всім учасникам навчального процесу.

Змішане навчання вирішує наступні завдання [3]:

– розширити освітні можливості студентів за рахунок доступності та гнучкості, врахування їхніх індивідуальних освітніх потреб, а також темпу і ритму навчального матеріалу;

– стимулювати формування суб'єктної позиції студента: підвищення

його мотивації, самостійності, соціальної активності, рефлексії та самоаналізу і, як наслідок, підвищення ефективності освітнього процесу в цілому;

– трансформувати стиль педагога: перейти від трансляції знань до інтерактивної взаємодії зі студентом, що сприятиме формуванню процесу конструювання власних знань;

– персоналізувати освітній процес: учень самостійно визначає свої навчальні цілі, способи їхнього досягнення, враховуючи власні освітні потреби, інтереси та здібності, вчитель, отже у даній ситуації є помічником студента.

Змішане навчання постійно розвивається і направлено на підтримку особистісно-орієнтованого навчання.

Відзначаються такі основні тенденції розвитку навчання [4]:

- 1) навчання, орієнтоване на студента;
- 2) плинна чисельність студентів;
- 3) формування умінь високого рівня з використанням таксономії Блума;
- 4) реалізація переваг діяльності викладача і студента;
- 5) навчання через прийняття рішень з використанням баз даних;
- 6) персоналізація навчання;
- 7) продуктивна гейміфікація;
- 8) мобільний світ учня;
- 9) доступ до мобільних пристроїв (У США доступ студентів: смартфон – 40 %, планшет – 41 %, електронні книги – 30 %, ноутбук – 54 %.);
- 10) широкосмуговий зв'язок.

У роботі [5] наводяться інші п'ять тенденцій розвитку змішаного навчання:

1. У сучасному змішаному навчанні технології доставки повинні відповідати меті навчання і ролі співпраці.
2. Співпраця є ключовим компонентом. Співпраця включається в діяльність студентів перебігом всієї програми, і вимагає кваліфікованого супроводу та якісного курсу.
3. Вивчення соціальних сервісів стає все більш важливим з точки зору пізнання.
4. Неофіційний досвід навчання є частиною проекту, а не просто побічним продуктом.
5. Електронні ресурси змінюють роботу і навчання, і необхідно переглянути і переробити старі процеси.

Монографія «Змішане навчання»

Група авторів (Березенська С. М., Бугайчук К. Л., Кухаренко В. М., Олійник Н. Ю., Олійник Т. О., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г., Столяревська А. Л.) підготували колективну монографію «Змішане

навчання», в якій розглянута технологія розробки змішаного навчального процесу з урахуванням сучасних інформаційних технологій та оцінки якості навчання.

У главі 1 «Тенденції розвитку освіти» (Кухаренко В. М.) розглянуті статистика, факти та загальні тенденції розвитку електронного навчання у 2015 році. Визначені нові робочі професії та показана необхідність формування грамотності населення. Пошук та аналіз інформації дозволив показати нові тенденції, проблеми та важливі події, життєвий цикл інновацій, ранжування тенденцій. Показаний пріоритетний розвиток змішаного навчання, масових відкритих онлайн курсів, нової ролі викладача.

Глава 2. «Система дистанційного навчання» (Кухаренко В. М.) надає визначення системи дистанційного навчання та її складових: Інформаційна підсистема. Організаційна підсистема. Методична підсистема Програмна підсистема. Технічна підсистема.

Враховуючи велику роль дистанційного навчання при організації змішаного навчання, у главі 3. «Дистанційний навчальний процес» (Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г.) розглянуті питання: структура дистанційного курсу, вимоги до дистанційного курсу та тьютора. Докладно описані модель та функції тьютора, надана характеристика дистанційного студента та можливі труднощі дистанційних студентів, особливо на першому тижні дистанційних занять.

Визначення змішаного навчання, його характеристика та завдання наведені у главі 4. «Змішане навчання» (Кухаренко В. М.). Докладно розглянуті принципи та вимоги змішаного навчання, рівні і комбінації, асинхронні і синхронні процеси, переваги, проблеми та тенденції розвитку. Приділяється увага і змішаному навчанню у корпорації, його особливостям та перешкодам при організації змішаних навчальних курсів.

Глава 5. «Проектування змішаного навчання» (Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г.) є базовою, тому що від якості педагогічного проектування залежить і якість курсу в цілому. За основу обирається системне проектування ADDIE, докладно розглядається перший етап, присвячений аналізу спрямованості курсу, характеристикам завдань ADDIE для змішаного навчання, надаються поради з проектування. Розглянуті сучасні погляди на проектне мислення.

Глава 6. «Визначення цілей курсу» (Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г.) присвячена найбільш складному питанню будь-якого навчання – визначенню цілей навчання. Розглянуто склад цілей навчання, виконання діяльності з досягнення цілей, умови та критерії досягнення цілей. Наведено перелік ключових дієслів, прикладів тестових завдань та питань відповідно до класифікація цілей навчання основної та переглянутої таксономії Блума.

У главі 7. «Педагогічні теорії сучасного навчання» (Кухаренко В. М.,

Сиротенко Н. Г.) розглянуті сучасні теорії навчання, діяльнісний підхід до навчання. Перші дистанційні курси базувалися на біхевіористському та когнітивному підходах, з 2000 року перевага надавалась конструктивізму. На сучасному етапі з 2008 року використовують різноманітні педагогічні теорії та підходи: коннективізм, формальне, неформальне та інформальне навчання, соціальне навчання тощо.

Глава 8. «Методи та моделі курсу» (Кухаренко В. М.) представляє моделі змішаного навчання, докладно розглядаються особливості перевернутого класу та мікро-навчання і нано масові відкриті он-лайн курси (NOOC). Наведена інформація про універсальний дизайн для навчання (УДН), який, як правило, використовується на інтуїтивному рівні, та перевернутий клас.

У дистанційному навчанні дуже рідко розглядаються питання формування критичного мислення студента, тому з цими поняттями можна познайомитись у главі 9. «Модель формування критичного мислення студента через читання та письмо» (Олійник Т. О.). Критичне мислення розглянуто як інструментальна складова освіти суспільства знань, проаналізовані проблеми формування критичного мислення особистості в стратегіях формування відкритого інформаційного суспільства. Надані методичні рекомендації формування критичного мислення, відповідального ставлення студентів до власного навчання, особливості оцінювання навчальних досягнень студентів, використання портфоліо для вимірювання рівня навчальних досягнень відповідно до таксономії педагогічних цілей Блума.

Останні часом набуває популярності використання гейміфікації у навчанні, що і було розглянуто у главі 10 «Гейміфікація у змішаному навчанні» (Столяревська А. Л.). Розглянуті: історія та основи гейміфікації, навчання та мотивація, навчання та зворотний зв'язок, гейміфікація і великі дані, ігрові елементи, розробка гейміфікованої системи, методики гейміфікації. У главі наведені приклади гейміфікованих систем Knewton та приклад створення гейміфікованого елемента. У додатках аналізується різниця між грою і гейміфікацією та наведено 47 механік.

«Інструменти для змішаного навчання» (Кухаренко В. М.) наведено у главі 11. Розглянуті особливості формування персонального навчального середовища та роль хмарних технологій у навчанні. Наведені хмарні технології для створення, редагування інтерактивного відео з тестуванням та коментуванням, сервіси для створення інфографіки

Глава 12. «Змішаний навчальний процес» (Кухаренко В. М.) присвячена організації, умовам впровадження, факторам впливу змішаного навчання, інституційному потенціалу і готовності. Розглядаються нові ролі тьюторів у змішаному навчанні: майстер у студії, адміністратор навчання, консьєрж, куратор навчання. Велику роль у будь-якому навчанні грає оцінка якості, де враховуються мотивація, рефлексія, рейтингова оцінка

знань і діяльності, стандарти змішаного курсу.

У главі 13 наведено «Приклади використання методики «перевернутого навчання» у діяльності педагогів різних країн» (Бугайчук К. Л.), зроблені висновки та узагальнення, надані поради щодо використання методики «перевернутого навчання».

Досвід використання змішаного навчання Проблемної лабораторії дистанційного навчання наведено у главі 14. «Особливості та можливості використання змішаного навчання у навчальному шкільному процесі» (Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г.). Визначено важливі складники навчального процесу при проведенні для школярів дистанційних курсів «Історія України», «Практичний курс психології старшокласників», наведено особливості змішаного навчання у школі.

У главі 15 «Модель організації змішаного навчання з технічних дисциплін» (Березенська С. М., Олійник Н. Ю.) наведені теоретичні засади побудови моделі змішаного навчання технічних дисциплін, моделювання в організації змішаного навчання та визначена модель змішаного навчання технічних дисциплін.

Коннективістський відкритий он-лайн курс «Змішане навчання»

З метою визначення умов появи у змішаному навчанні синергетичного ефекту та аналізу ефективних педагогічних технологій викладачам був запропонований відкритий дистанційний курс «Змішане навчання».

Курс був тритижневий і розглядалися питання тенденцій розвитку освіти у світі та роль змішаного навчання, синергетичні властивості змішаного навчання та гейміфікація у змішаному навчанні.

Враховуючи попередні досвід проведення коннективістських курсів, слухачам був наданий великий перелік посилань з мережі (50–200 – близько до числа Донбара) та правила його обробки. Було запропоновано з наданих посилань вибрати 3–5 посилань, обробити їх та представити у форумі у вигляді есе.

На курс підписалося 110 слухачів, писали у формі 30 слухачів, рефлексію курсу виконали 17 слухачів. Після закінчення курсу через півроку у курсі було зареєстровано 150 слухачів.

Література:

1. Lewis Carr. 10 predicted e-Learning trends for 2014/15 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://lewiscarr.co.uk/2014/05/10-predicted-e-learning-trends-for-201415/>
2. The Definition of Blended Learning. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.teachthought.com/blended-learning-2/the-definition-of-blended-learning/>
3. Смешанное обучение: ведущие образовательные технологии современности [Текст] / М. Л. Кондакова, Е. В. Латыпова // Вестник